

РОЗВИТОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОЦІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

Міжкультурна компетентність – це здатність успішно спілкуватися з представниками інших культур та національностей, і вона включає в себе наступні аспекти:

1. Загальні культурологічні та культурно-специфічні знання: розуміння загальних культурних концепцій та знання про специфічні аспекти культури інших народів.

2. Практичне спілкування: здатність ефективно спілкуватися, враховуючи культурні особливості і нюанси.

Міжкультурна психологічна сприйнятливність це є вміння сприймати та розуміти психологічні аспекти інших культур, їхні цінності, переконання та погляди [7]. У світі існує розмаїття національностей, і кожен представник цих спільнот має свою унікальну історію, культуру та життя, які включають різні аспекти, такі як:

1. *Географічні*: пов'язані з місцем проживання та географічними особливостями регіону, де люди проживають.

2. *Історичні*: відображають минуле народу, його традиції, історію та спадщину.

3. *Технологічні*: співвідносяться з рівнем технологічного розвитку, використанням інструментів і технологій в побуті та виробництві.

4. *Побутові*: стосуються щоденних звичаїв, традицій, кулінарії, способу одягу та інших аспектів життя людей в різних культурах.

Ці аспекти роблять кожен культуру та національність унікальною та цікавою для вивчення та розуміння [7].

Для покращення міжкультурної компетентності використовується принцип міжкультурного підходу до викладання та вивчення іноземної мови. Учні стикаються зі спільним і різним у своїх культурах і соціальних контекстах [5, с. 103].

Доктор Д. Дейардорф запропонував модель міжкультурної компетентності у вигляді піраміди. Зверху розташовані бажані зовнішні результати, які можна досягти завдяки ефективному міжкультурному спілкуванню. Нижче розташовані внутрішні результати, такі як адаптивність, гнучкість, етнорелативний погляд і емпатія. Найнижчий рівень включає знання і розуміння культур, соціолінгвістичну усвідомленість та комунікативні навички. Обов'язковими складовими є повага, відкритість і цікавість [7].

Дослідниця О. Зеліковська [4] визначає міжкультурну компетентність як сукупність знань, умінь і навичок, які дозволяють випускникам вищих

економічних навчальних закладів успішно спілкуватися з іноземними партнерами як на повсякденному, так і на професійному рівні.

Для кращого розуміння цього поняття важливо розглянути його структуру. Основною складовою міжкультурної компетентності є психологічна і психолінгвістична настанова, спрямована на позитивне сприйняття і мотивацію до участі в міжкультурному спілкуванні. Учасники цього процесу повинні розвивати позитивне ставлення до себе, до інших та до світу навколо [4]. Також варто врахувати, що формування міжкультурної компетентності у старшокласників вимагає врахування їхніх психологічних та вікових особливостей. Навчальна діяльність старшокласників відрізняється більшою розумовою активністю і самостійністю. Для успішного навчання важливий розвиток узагальнюючого і понятійного мислення.

У вивченні міжкультурної компетентності важливо враховувати, що труднощі, з якими можуть зіткнутися старшокласники, зазвичай пов'язані не з бажанням, а з невмінням навчатися в нових умовах навчання. Тому важливо створювати умови для їхнього успіху та розвитку міжкультурної компетентності.

Вивчаючи іноземні мови, людина пізнає культуру інших народів. Зокрема, Л. Дробаха зазначає, що «при вивченні особливостей мов різних етносів, ґрунтовному ознайомленні та врахуванні культурних процесів та традицій, які безпосередньо впливають на їх розвиток, поступово виникає розуміння того, що відбувається мимовільне занурення у ментальний простір інших народів» [3, с. 225]. Культурні особливості вживання лексичних одиниць у переносних значеннях надають в різних мовах кожному контексту певного національного колориту [8], що містить в собі необхідність вивчення традицій та історії інших народів.

Американські вчені з Інституту майбутнього, які протягом понад 47 років вивчали та моделювали різні варіанти майбутнього, визначили, що серед найважливіших факторів для успішної самореалізації особи в найближчому майбутньому важливі навички, такі як розуміння смислів, соціальний інтелект та адаптивне мислення. Крім того, вони визнали міжкультурну компетентність як один із ключових елементів цього процесу [1].

Засновником теорії міжкультурної грамотності став Е. Гірш. Він був одним із перших гуманітаріїв в США, який відзначив недоліки прагматичного підходу до освіти, що підкреслював практичний досвід на шкоду загальним культурним знанням учнів. Е. Гірш наголосив, що обсяг культурної інформації, яку людина має, впливає на її здатність спілкуватися з навколишнім світом. Він пропонував ідею, що кожен американець повинен мати базові культурні знання.

Е. Гірш не лише розробив теоретичне підґрунтя для своєї концепції, але й разом з колегами створив популярний словник «Культурна грамотність: що має знати кожен американець» у 1988 році. Ця книга отримала позитивний прийом вчителів та науковців, як в США, так і за його межами. Вона пережила дві перевидання, і третє видання, «Новий словник з культурної грамотності» було значно розширено та оновлено, зокрема, додавши нові слова та інформацію з різних галузей знань, технології та медіа [6].

У сфері освіти та науки в Україні стає все більш актуальним підвищення рівня культурної грамотності [5, с. 1-2], що є тісно пов'язаним із зростанням міжкультурної комунікації. Це стає настільки важливим у зв'язку з міграційними процесами і необхідністю сприяти діалоговому взаєморозумінню між представниками різних культур.

Загалом ці питання набувають актуальності на міжнародному рівні, і це підтверджується спільною ініціативою ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ та інших міжнародних гуманітарних організацій. Вони розробили концептуальну модель для розробки освітніх програм, яка включає чотири виміри навчання: навчання пізнати і вчитися, навчання застосовувати знання у практиці, навчання жити у злагоді з самим собою і навчання жити у мирі та гармонії з іншими. Ці виміри визначають ключові психосоціальні компетентності людини, які є важливими життєвими навичками для освіти в ХХІ столітті [2].

Сучасний рівень навчання потребує удосконалення змішаного формату навчання [9], де усі члени освітнього процесу мають володіти навичками роботи за новітніми методиками на різноманітних освітніх платформах України та всього світу. Це сприятиме підвищенню рівня міжкультурної компетентності старшого та молодшого поколінь і зміцненню контактів України з іноземними державами.

Список використаної літератури

1. Афанасьєва, Л. Міжкультурна компетентність в контексті сучасних соціальних комунікацій студентства. *Збірник наукових праць Мелітопольського державного Педагогічного університету імені Б. Хмельницького*. 2018. С. 217-219.
2. Драйден, Г., Вос, Дж. *Революція в навчанні*. Львів: Літопис. 2005. 542 с.
3. Дробаха, Л. В. Відображення національного менталітету в царині полісемії (зіставний аспект). *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філологія*. 2018. Вип. 19. С. 225-230.
4. Зеліковська, О. О. Сутність та структура міжкультурної компетенції студентів вищих економічних навчальних закладів. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія Педагогіка і психологія*. 2010. Вип. 2(24). С. 213-216.
5. Ігнатова, О. М. Траєкторія професійного розвитку вчителя іноземних мов: європейський досвід. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Київ. 2022. Спецвипуск. Т. 1. С. 100-105.
6. Hirsch, E. D. On 'Cultural Literacy'. Retrieved from: URL: <http://www.coreknowledge.org/who-we-are>
7. Deardorff, D. K. Intercultural competence model. *Journal of Studies in International Education*. 2006. Vol. 10. P. 241-266.
8. Drobakha, L. National-Kulturelle Besonderheiten der Weltanschauung im Sprachlichen Weltbild. *Linguistica Silesiana*. Polska Akademia Nauk Oddzial w Katowicach. 2021. Vol. 42. P. 307-331.
9. Ihnatova, O., Zhovnych, O., Drobakha, L. The Effectiveness of Blended Learning in English Teacher Training. *Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*. 2022. Vol. 10(3). P. 377-388.

Тодосієнко Вікторія
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
науковий керівник: Глазунова Т.В., к. пед. наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У НАВЧАННІ УСНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У сучасному світі технології та штучний інтелект все частіше стають невід'ємною частиною освіти. Зокрема, використання штучного інтелекту при навчанні іншомовного усного мовлення відкриває нові можливості та перспективи для підвищення викладання іноземних мов, зокрема, та якості освіти, загалом. Штучний інтелект – наука та технологія створення інтелектуальних машин (програмних комплексів), здатних брати на себе окремі функції інтелектуальної діяльності людини [2, с. 14]. Згідно з визначенням Джона Маккарті, штучний інтелект – це науковий напрям, в рамках якого ставляться і вирішуються завдання апаратного або програмного моделювання інтелектуальних видів людської діяльності [2, с. 14].

У зарубіжних дослідженнях щодо впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіту виділяють три основні парадигми, які відрізняються за впливом на освіту. Технократична парадигма характеризує тих, хто уникає обговорення змін в освіті. Реформістська парадигма розглядає ІКТ як інструмент для покращення навчання. Холістична парадигма враховує соціокультурний контекст та вплив ІКТ на нього. Зараз актуальність цієї проблеми зросла, особливо через вплив пандемії коронавірусу та воєнного часу, що призвело до активного використання ІКТ в освіті [3]. Інновації в області штучного інтелекту торкаються різних сфер життя, включаючи аспекти освітньої галузі. Штучний інтелект використовується з метою оцінювання та актуалізації знань студентів, оцінювання діяльності викладача, віртуальної допомоги, запровадження індивідуального підходу, адаптивного навчання та в багатьох інших ситуаціях [3].

Питанням використання штучного інтелекту в освіті приділяється достатньо уваги у закордонних джерелах. Попри активний попит на новітні комп'ютерні технології в галузі освіти, в українській науковій думці перспективи і можливості використання штучного інтелекту залишаються мало дослідженими. Водночас, ця проблема важлива і вимагає більшої уваги. Постає необхідність дослідження впливу штучного інтелекту на ефективність навчання, визначення найкращих підходів, методів та інструментів для оптимального використання програм, у основі яких закладено штучний інтелект.

Слід зазначити, що використання штучного інтелекту має й певні недоліки, пов'язані з проблемою визначення авторства під час навчальної й наукової діяльності, а також неможливістю відрізнити роботи, написані студентами від тих, що згенеровані програмою. Крім того, у зв'язку з тим, що